

Motion till riksdagen 2005/06:Sf331

av **Fredrik Reinfeldt m.fl. (m)**

Invandring och integration på arbetsmarknaden

Motionen delad mellan flera utskott

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
2	Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3	En modern asyl- och migrationspolitik	4
3.1	En ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden	4
3.1.1	Varje asylärende ska behandlas individuellt och med likhet inför lagen	5
3.1.2	En arbetslinje i asylprocessen.....	5
3.2	Arbetskraftsinvandring.....	5
3.2.1	Uppstramning av EU:s arbetstagarbegrepp nödvändig	5
3.2.2	Gör det lättare att arbetskraftsinvandra för utomeuropeiska medborgare.....	6
4	Integration på arbetsmarknaden	6
4.1	Misslyckad integration	6
4.2	Varför lyckas Sverige sämre?.....	7
4.2.1	Höga marginaleffekter för socialbidragstagare	8
4.2.2	Arbetslinjen har övergivits	10
4.3	Åtgärder för bättre integration.....	10
4.3.1	Individanpassa skolan och öka kunskapskraven för bättre integration	10
4.3.2	Forcera valideringsarbetet	11
4.3.3	Lärlingsintegration	12
4.3.4	Nystartsjobb	12
4.3.5	Åtgärder för att minska socialbidragsberoendet.....	13
4.3.6	Socialbidrag till arbetsföra endast vid arbetssökande.....	14
4.3.7	Stärk egenmakten	14
4.3.8	Öka konkurrensen i välfärdsproduktionen	15
4.3.9	Ökat nyföretagande i utsatta områden	15
4.3.10	Anonymisera rekryteringsprocessen i offentlig sektor	16
4.3.11	Förstärk diskrimineringslagstiftningen.....	16

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att migrationspolitikens ledstjärna måste vara öppenhet för dem som genom arbete eller på grund av förföljelse vill bygga en framtid i Sverige, i enlighet med vad som anförs i motionen.
2. Riksdagen beslutar att den som har fått avslag på sin asylansökan skall kunna ansöka om tillfälligt uppehållstillstånd för arbete utan att behöva åka tillbaka till hemlandet och göra ansökan, i enlighet med vad som anförs i motionen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen bör ta initiativ till att arbetstagarbegreppet inom EU stramas upp, i enlighet med vad som anförs i motionen.
4. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till möjlighet för medborgare från länder utanför EU/EES att vistas i Sverige under kortare tid för att söka arbete, i enlighet med vad som anförs i motionen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att höga marginaleffekter vid arbete är ett viktigt skäl till den höga arbetslösheten bland invandrare i Sverige, i enlighet med vad som anförs i motionen.¹
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skolans viktiga roll för en förbättrad integration.²
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att arbetet med att värdera nyanlända invandrades utbildning måste forceras, i enlighet med vad som anförs i motionen.²
8. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om lärlingsintroduktion för nyanlända flyktingar/anhöriginvandrare, i enlighet med vad som anförs i motionen.³
9. Riksdagen beslutar att arbetsgivaravgiften slopas för privata arbetsgivare som anställer en nyanländ flykting/anhöriginvandrare, i enlighet med vad som anförs om nystartsjobb i motionen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening behovet av särskilda åtgärder för socialbidragsberoende invandrare, som minskar marginaleffekterna vid arbete, i enlighet med vad som anförs i motionen.¹
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att alla socialkontor bör ställa krav på motprestation från arbetsföra personer som söker ekonomiskt bistånd, i enlighet med vad som anförs i motionen.¹
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att arbetsförmedlingen bör få skyldighet att rapportera till socialtjänsten huruvida klienter som söker socialbidrag står till arbetsmarknadens förfogande, i enlighet med vad som anförs i motionen.¹
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att riksnormen för socialbidrag bör avskaffas, i enlighet med vad som anförs i motionen.¹
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att möjligheten att stärka de ideella organisationerna genom att införa en avdragsrätt för gåvor bör ses över.⁴

Fel! Okänt namn på

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att ökad konkurrens, särskilt inom produktionen av välfärdstjänster, sannolikt skulle få positiva effekter i form av minskad diskriminering, i enlighet med vad som anförs i motionen.¹
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett särskilt anonymiserat anställningsförfarande hos företag och myndigheter.³
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att öka nyföretagandet i utsatta bostadsområden.⁵
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en förstärkt diskrimineringslagstiftning och sammanläggning av diskrimineringsombudsmännen.³

¹ Yrkandena 5, 10–13 och 15 hänvisade till SoU.

² Yrkandena 6 och 7 hänvisade till UbU.

³ Yrkandena 8, 16 och 18 hänvisade till AU.

⁴ Yrkande 14 hänvisat till SkU.

⁵ Yrkande 17 hänvisat till NU.

Fel! Okänt namn på

3 En modern asyl- och migrationspolitik

Invandring är i grunden en stor tillgång för ett land, givet att förutsättningarna för att ta till vara möjligheter för mänsklig utveckling och ökat välbefinnande är tillräckligt goda. Den förda politiken har dock inte förmått att hantera många av de frågor som rör invandring, vare sig det gäller att ta till vara möjligheter eller undanröja problem.

Migrationspolitikens ledstjärna måste vara öppenhet för dem som genom arbete eller på grund av förföljelse vill bygga en ny framtid i Sverige. I dagens globaliserade ekonomi är människors rörlighet både naturlig och nödvändig. Utgångspunkten bör vara tron på det universella och okränkbara i de grundläggande mänskliga fri- och rättigheterna. Vår utgångspunkt är också övertygelsen att människor har kraft, vilja och förmåga att ta ansvar.

3.1 En ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden

År 1999 enades samtliga företrädare för de sju riksdagspartierna, inom ramen för en parlamentarisk utredning, om att överprövningen i utlänningsärendena borde föras över till de allmänna förvaltningsdomstolarna. Bakgrunden var att handläggningen av asylärenden under många år kritiserats från rättssäkerhets-synpunkt, inte bara för att handläggningstiderna varit långa, utan även för att insynen i processen varit dålig för såväl parter som allmänhet.

Lång tid förflöt från det att ärendet först anhängiggjordes till dess att regeringen presenterade ett godtagbart förslag i våras. Varje ytterligare försening skulle ha lett till fortsatt lidande för enskilda och erosion av allmänhetens förtroende för den svenska asylprocessen. Därför ansåg vi det angeläget att beslut snarast fattades om genomförande av reformen, även om vi inte i alla delar var nöjda med det förslag som regeringen presterade. Vår kritik mot förslaget presenteras i partimotion 2004/05:Sf33 med anledning av prop. 2004/05:170 Ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden. Riksdagen har nu fattat beslut om att reformen ska genomföras och träda i kraft 2006.

Reformen kan sägas ha tre huvudsakliga syften: Att öka rättssäkerheten i processen att öka allmänhetens förtroende för hanteringen av utlännings- och medborgarskapsärenden samt att förkorta handläggningstiderna.

Överförandet till de allmänna förvaltningsdomstolarna uppfyller det första syftet. Ett tvåpartsförfarande, med möjlighet till överprövning i domstol samt ökade möjligheter till muntlighet, är grundläggande för att uppfylla rättssäkerhetskraven.

Den ändrade instansordningen kan sägas bemöta även det andra syftet: Allmänhetens förbättrade insyn i processen genom offentlighet och tillgång till praxis kan bidra till ett ökat förtroende för utlännings- och medborgarskapsärenden.

Det tredje syftet ställer höga krav på en ny instansordning. En av den nuvarande ordningens främsta brister har varit att ärendena tagit mycket lång

Fel! Okänt namn på

tid, vilket haft en skadlig inverkan på de människor som fått vänta mycket länge på besked. En betydande del av enskilda asylsökandes sjukdomar och psykiska problem kan hänföras till den inhumana situation de befunnit sig i under processens gång.

Det är vår förhoppning att förslaget, trots dess brister, kan bidra till att förändra asylprocessen i en positiv riktning.

3.1.1 Varje asylärende ska behandlas individuellt och med likhet inför lagen

För att den nya instansordningen ska få starta sin verksamhet med de bästa förutsättningar har det framförts förslag på ett s.k. nollställningsbeslut. I korthet skulle detta innebära att en grupp asylsökande befrias från den sedvanliga prövningen och medges uppehållstillstånd. Avsikten härmed är att avlasta asylprocessen från gamla ärenden. Detta beslut har kallats för olika saker, men det vanligaste begreppet är "amnesti". Amnestin skulle avse samtliga som i dag befinner sig i processen eller som redan har fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd men sedan "gömt" sig så att avvisningsbeslutet inte kan verkställas. Det vore enligt vår mening felaktigt att utfärda en allmän amnesti för dessa personer. Vår huvudinställning är att varje asylsökandes ärende ska bedömas individuellt, att alla är lika inför lagen och att lika fall ska behandlas lika. Att fatta beslut om kollektiv asyl vore lika fel som att fatta beslut om kollektiv avvisning. En allmän amnesti skulle dessutom innebära att de asylsökande som redan fått sitt avvisningsbeslut men stannat kvar i Sverige skulle få en positiv särbehandling. Ett sådant brott mot principerna om individuell och lika behandling inför lagen kan vi inte acceptera.

3.1.2 En arbetslinje i asylprocessen

Moderaterna står för en arbetslinje. Vi anser därför att det bör vara möjligt för den som fått avslag på sin asylansökan att söka tillfälligt uppehållstillstånd för arbete utan att behöva åka tillbaka till hemlandet för att göra ansökan.

3.2 Arbetskraftsinvandring

3.2.1 Uppstramning av EU:s arbetstagarbegrepp nödvändig

För medborgare från andra EU- och EES-länder är det i dag mycket lätt att arbetskraftsinvandra till Sverige. Det räcker med ett giltigt pass för att resa in i Sverige och sedan har man tre månader på sig att hitta ett jobb. En anställning, som inte behöver gälla många timmar i veckan eller räcka till att försörja sig på, ger sedan rätt till uppehållstillstånd och tillgång till de svenska trygghetssystemen. Om anställningen gäller en kortare tid än ett år ges tillfälligt uppehållstillstånd och om den gäller längre än ett år ges ett uppehållstillstånd på fem år. Något särskilt arbetstillstånd krävs inte.

Vår uppfattning är att uppehållstillstånd för arbete bör ges till människor som kan försörja sig själva genom eget arbete. Den grundregeln, som redan i

Fel! Okänt namn på

dag gäller för studenter och pensionärer, ska gälla medborgare från alla EU-länder. EG-domstolens beslut om att några få timmars arbete per vecka ger tillgång till hela trygghetssystemet är orimligt. Regeringen bör ta initiativ till en ändring av villkoren för uppehållstillstånd för arbetstagare och till att en ny definition av arbetstagarbegreppet kommer till stånd.

3.2.2 Gör det lättare att arbetskraftsinvandra för utomeuropeiska medborgare

För medborgare i länder utanför EU är det betydligt svårare att komma till Sverige som arbetskraftsinvandrare eftersom svenskar, utlänningar som redan bor i Sverige och EU/EES-medborgare har företräde till arbete framför andra. Det är Migrationsverket i samråd med länsarbetsnämnden som fattar beslut om arbetstillstånd i det enskilda fallet. För att över huvud taget kunna söka ett arbetstillstånd krävs att man har ett anställningsavtal och bostad ordnad redan innan man kommer till Sverige.

Vi moderater anser att det måste bli lättare att komma till Sverige som arbetskraftsinvandrare för medborgare från länder utanför EU/EES.

Det bör vara möjligt att vistas i Sverige under begränsad tid för att söka arbete. Under den tid en person söker arbete ska det finnas ett krav på självförsörjning och ansvar för boendet. Upphållstillstånd och arbetstillstånd ska kunna beviljas för en person som genom t.ex. ett anställningsavtal kan dokumentera att han eller hon har fått ett arbete. Någon prövning av länsarbetsnämnderna ska heller inte göras. Det är arbetsgivaren själv, och inte länsarbetsnämnden, som kan och ska avgöra om arbetsgivaren behöver just denna person för det aktuella jobbet.

Nuvarande krav – på lön, försäkringsskydd och övriga anställningsvillkor som lägst motsvarar kollektivavtal på lägsta nivå bör dock inte sänkas. Ytterligare åtgärder kan också behöva vidtas för att minimera riskerna för oseriös arbetskraftsinvandring.

4 Integration på arbetsmarknaden

4.1 Misslyckad integration

För invandrare är arbetslösheten högre, sysselsättningen lägre, förankringen på arbetsmarknaden sämre, genom tillfälliga i stället för fasta anställningar, inkomsterna lägre och beroendet av olika former av inkomststöd högre än för infödda svenskar. En utförligare genomgång av forskningen och statistiken över integrationen på arbetsmarknaden görs i den moderata partimotionen 2004/05:Fi13 med anledning av regeringens ekonomiska vårproposition¹.

¹ Lundh, C, Bennich-Björkman, L, Ohlsson, R, Pedersen, P, och Rooth, D-O (2002), *Arbete? Var god dröj. Invandrare i välfärdssamhället, Välfärdspolitisk rapport 2002*, SNS-förlag, s. 32. Arai, M, Regnér, H, och Schröder, L (1999), "Är arbetsmarknaden öppen för alla?", Bilaga 6 till *Långstidsutredningen 1999*, SOU. *Rapport Integration*, Integrationsverket (2003).

Den samhällsekonomiska kostnaden för integrationspolitikens misslyckande är betydande. I dag sker en inkomstöverföring från infödda till invandrare som motsvarar i storleksordningen 1 till 2 % procent av BNP, vilket skall jämföras med att nettoinkomstöverföringen under 1960- och 1970-talen motsvarande ca 1 % av BNP och gick i motsatt riktning (Lundh m.fl. 2002).

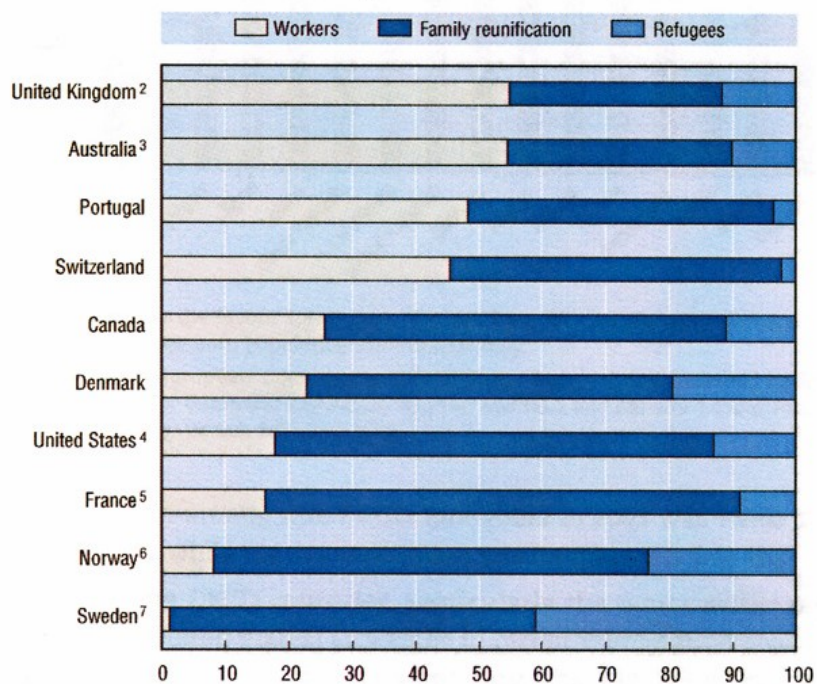
Integrationsproblemen beror inte främst på utbildning och yrkeserfarenhet. De som är utrikes födda har faktiskt i genomsnitt högre utbildning än infödda svenskar (Integrationsverket 2003). Det är inte heller så att personer som är utrikes födda har en annan inställning till arbete eller söker arbete på ett sätt som kan förklara integrationsproblemen (Arai, Regnér och Schröder 1999). De som är födda utanför Sverige anser att det är viktigare att ha ett arbete än de som är födda i Sverige.

4.2 Varför lyckas Sverige sämre?

Fram till 1967 var sysselsättningsgraden högre bland utrikes födda. Det är inte förrän under 1990-talet som dagens stora skillnad, där sysselsättningsgraden ligger ca 30 % lägre än för inrikes födda, etablerades (Gustafsson, Hammarstedt och Zheng 2004).

Det är inte heller så att situationen är lika nedslående i alla länder. Även om internationella jämförelser är komplicerade visar Integrationsverkets genomgång att Sverige, tillsammans med Belgien, Danmark och Nederländerna, lyckats sämst när det gäller integrationen på arbetsmarknaden. Till en del beror detta på att Sverige har en i det närmaste obefintlig andel arbetskraftsinvandring och en större andel flykting- och anhöriginvandring i jämförelse med övriga OECD-länder. Men även med hänsyn till detta kvarstår dock skillnader.

Fel! Okänt namn på

Källa: OECD, Sopemi 2005.

Det är svårt att finna en entydig förklaring till att Sverige har lyckats sämre med integrationen av invandrare. Vi tror dock att en förklaring kan vara att det, precis som för många låginkomsttagare, har lönat sig dåligt att arbeta. Därtill har infasningen på arbetsmarknaden varit alltför långsam.

4.2.1 Höga marginaleffekter för socialbidragstagare

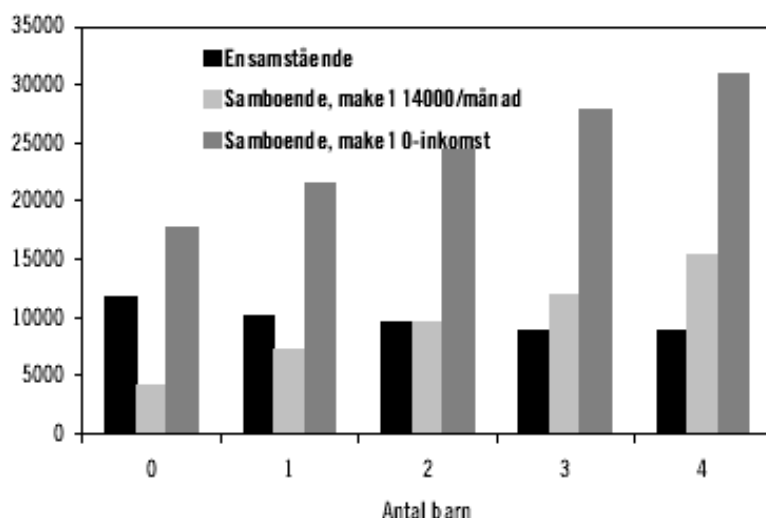
Det är olyckligt att den svenska välfärdsmodellen bidrar till extra höga marginaleffekter för just de grupper som har svag förankring på arbetsmarknaden, exempelvis invandrare. Dessa grupper får i högre grad inkomststöd via socialbidrag som trappas av krona för krona vid stigande inkomster och därför ger hundra procentiga marginaleffekter.

Finansdepartementet har beräknat tröskeeffekter för socialbidragstagare, dvs. den förvärvsinkomst som gör att hushållet har ekonomisk vinning av att arbeta i stället för att försörja sig genom socialbidrag (prop. 2004/05:1, bil. 3, s. 21).

Månadslön som krävs för att den disponibla inkomsten skall överstiga ”socialbidragsnivån” 2004

Kronor/månad

Källa: Finansdepartementet.

Som diagrammet ovan visar så krävs det en månadslön på ca 12 000 kr för att det ska löna sig att arbeta för en ensamstående person utan barn (svarta stapeln längst till vänster i diagrammet). Redan för hushåll utan barn stiger tröskelinkomsten kraftigt om den sammanboende partnern saknar arbetsinkomst. För barnfamiljer stiger tröskelinkomsten än mer. I exemplet med en fyra-barnsfamilj där ingen av makarna förvärvsarbetar krävs det en månadslön på mer än 30 000 kr för att det ska löna sig för den ena maken att ta ett arbete (den mörkgrå stapeln längst till höger i diagrammet).

De som har kommit in på arbetsmarknaden men lämnat den igen på grund av arbetslöshet eller sjukdom har tillgång till a-kassa och socialförsäkringar där marginaleffekterna är lägre än för socialbidrag men ändå höga i ett internationellt perspektiv. Enligt en OECD-jämförelse från 2004 hade ett gift par med två barn där den ena parten inte arbetar och den andra söker jobb sedan fem år en ersättning på 90 % av tidigare lön i Sverige, jämfört med 72 % i genomsnitt i OECD.²

Det är troligt att dessa faktorer förstärker de integrationsproblem som alltid finns på grund av att det tar tid innan de som anländer till ett land har skaffat sig språkkunskaper och anpassat sig till de sociala normer som råder på just den svenska arbetsmarknaden. Marginaleffekterna bidrar till att försena integrationen.

² "Benefit and Wages: OECD Indicators 2004", OECD 2004.

Fel! Okänt namn på

4.2.2 Arbetslinjen har övergivits

Ytterligare en förklaring kan vara att integrationspolitiken sedan 1980-talet fått större betoning på social integration och mindre på arbetsmarknadsintegration. Ett uttryck för detta är att ansvaret för flyktingmottagandet 1985 flyttades från AMS till Statens invandrarverk (numera Migrationsverket). Så länge AMS hade ansvaret gällde arbetslinjen. Ungefär samtidigt som Invandrarverket tog över infördes i stället ”Hela-Sverige-strategin” vilket innebar att flyktingar placerades ut geografiskt där det fanns bostäder, vilket oftast sammanföll med regioner där det inte fanns arbeten.³ Även om strategin formellt är övergiven fortsätter de negativa effekterna att reproduceras, eftersom nyanlända invandrare ofta vill bosätta sig nära släktingar och vänner.

Vissa studier tyder på att det är viktigare att invandrare snabbt kommer in på arbetsmarknaden än att de kommer in på ett arbete som motsvarar deras kompetens. Rooth visar, i en uppföljning av de flyktingar som fick permanent uppehållstillstånd 1987–1991 att formell utbildning hade liten eller ingen effekt på flyktingarnas möjlighet att få jobb.⁴ I stället var sannolikheten att få jobb betydligt högre för dem som deltagit i någon typ av arbetsmarknadspraktik.

Studier visar att av de bosnier som kom efter kriget i Jugoslavien var 60 % av de manliga invandrare som kommit till Gnosjö-Gislaved i arbete redan efter fyra år, medan motsvarande andel för hela riket var ca 25 % (Lundh m.fl. 2002, s. 42).

4.3 Åtgärder för bättre integration

I denna motion presenterar vi nu några förslag till konkreta åtgärder för att förbättra integrationen av nyanlända invandrare på arbetsmarknaden. Vårt mål är att fler invandrare ska börja jobba snabbare efter ankomsten till Sverige och kunna försörja sig på sitt arbete.

4.3.1 Individanpassa skolan och öka kunskapskraven för bättre integration

Ett av de allra viktigaste sätten att åstadkomma verklig integration är en bra skola för alla barn och ungdomar, oavsett bakgrund. Elevers kön eller familjebakgrund ska inte vara avgörande för hur de lyckas i skolan, men de senaste åren har den svenska skolan blivit sämre på att kompensera för elevernas förutsättningar. Lyckas man inte uppnå de grundläggande kunskaperna i grundskolan blir det svårt att ta igen detta senare. Risken för utanförskap ökar. Skolan måste därför få bättre möjligheter att individanpassa undervis-

³ Ekberg, J (2004), ”Systemfel i politiken” i *Egenförsörjning eller bidragsförsörjning? Invandrarna, arbetsmarknaden och välfärden*, Rapport från Integrationspolitiska maktutredningen, SOU 2004:21.

⁴ Rooth, D-O (1999), *Refugee Immigration in Sweden. Educational Investments and Labour Market Integration*, Lunds universitet, nationalekonomiska institutionen.

ningen. Det behövs en skola där kunskapsuppdraget är centralt och där förväntningarna är höga på alla elever. Till skillnad från regeringen tror vi inte på kollektiva lösningar, inte minst därför att invandrabarn faktiskt inte har sämre resultat än svenskfödda barn. Det mest relevanta är hur länge de bott i Sverige och deras socioekonomiska bakgrund. Invandrabarnen har i högre utsträckning föräldrar med låg utbildning, som är arbetslösa, uppstår socialbidrag och är ensamstående. Tar man hänsyn till de här faktorerna försvinner det mesta av skillnaderna i genomsnittligt meritvärde (betyg) mellan de med utländsk och svensk bakgrund. Flickor med invandrabakgrund presterar i genomsnitt bättre än svenskfödda pojkar.

Det krävs en mer individanpassad undervisning, en skola där alla elever blir sedda och som ger stöd till alla elever med deras olika behov för att klara kunskapsmålen. Vi vill ge alla skolor fler verktyg och större möjligheter att kunna möta elever med olika behov, bl.a. genom att ta bort detaljregleringar för skolan, skärpa kraven på skolor och huvudmän att sätta in stöd i tid samt genom kontrollstationer och utvärderingar av varje skolas kvalitet. Vi satsar på att stärka lärares kompetens och på att sprida kunskap från forskning och erfarenhet om bl.a. effektiva undervisningsmetoder för barn med olika bakgrund. Vi vill stärka förskolans pedagogiska uppdrag och tidigarelägga skolstarten för att tidigt stimulera barn på ett sätt som ökar deras senare möjligheter att lära sig läsa, skriva och räkna. Det senare har visat sig vara särskilt betydelsefullt för just barn med utländsk bakgrund och andra barn i särskilt behov av stöd.

Möjligheten för elever och föräldrar att välja skola behöver stärkas. Det minskar risken för segregation i skolor som en följd av segregation i bostadsområden. Skolors konkurrens om elever bidrar också till pedagogisk förnyelse.

4.3.2 Forcera valideringsarbetet

Arbetet med att värdera nyanlända invandrades utbildning måste forceras. Integrationsverkets undersökning visar att endast 25 % av de nyanlända flyktingarna har fått sin utbildning värderad och att ännu färre har fått sin yrkeserfarenhet validerad efter två år i introduktion (Integrationsverket 2004). Eftersom en betydande del av de utrikes födda med akademisk utbildning inte har ett arbete som motsvarar utbildningen är det viktigt att valideringssystemen förbättras. Regeringen har tillsatt en valideringsdelegation som under 2004–2007 skall arbeta för att främja en snabbare validering.

Ett alternativ till förbättrad validering är den modell som genomförts i Finland, där alla har rätt, enligt lagen om yrkesexamina, att visa upp sina yrkeskunskaper i ett fristående yrkesprov (Integrationsverket 2004). Provet är oberoende av hur individen skaffat sig yrkeskunskaperna, färdigheterna och erfarenheterna. Examensarbetet är flexibelt och ska täcka alla yrkesområden i tre kategorier: grundexamen, yrkesexamen och specialyrkesexamen. I andra länder finns andra system för validering. Det finns emellertid inte någon utvärdering av hur olika valideringssystem bidrar till integrationen på arbetsmarknaden, vilket gör det svårt att dra några entydiga slutsatser.

Fel! Okänt namn på

4.3.3 Lärlingsintegration

Studieförbundet Samhälle och Näringslivs (SNS) välfärdspolitiska råd har föreslagit att det nuvarande integrationssystemet ersätts med en lärlingsintroduktion där infasningen på arbetsmarknaden inleds omgående genom att träningen i svenska kombineras med något slags förvärvsarbete redan under första vistelseåret i Sverige (Lundh m.fl. 2002). Eftersom introduktionen bygger på att arbete och studier blandas och att studierna sker integrerat på arbetsplatsen påminner introduktionen om ett lärlingssystem. SNS:s välfärdspolitiska råd anser att introduktionen bör ske under tillräckligt lång tid så att invandraren vid avslutningen förvärvat företagsspecifik kompetens. Rådets bedömning är att lärlingsintroduktionen bör pågå under en period på två till tre år.

Vi moderater föreslår att arbetsgivare som anställer en nyanländ flykting eller anhöriginvandrare som deltar i undervisning i svenska för invandrare (sfi) på minst halvfart under arbetstiden får en lönesubvention på 75 % av lönen så länge som undervisningen pågår, dock högst tre år. Lönesubventionen trappas ned till 25 % om deltagandet i sfi-undervisningen avslutas innan treårsperiodens slut. Lönen bör utgå i enlighet med gällande kollektivavtal. Språkundervisningen kan med fördel ske på arbetsplatsen genom arbetsgivarens försorg. Denne får då betalt genom den utbildningspeng som allianspartierna vill införa. Lärlingsintroduktionen bör i möjligaste utsträckning ske på en arbetsplats där den utbildning och yrkeserfarenhet som invandraren har tas till vara, men det bör inte införas något villkor om en sådan koppling eftersom det är viktigare att introduktionen sker snabbt än att den motsvarar framtida yrkesförväntningar.

4.3.4 Nystartsjobb

Ett problem vid introduktionen på arbetsmarknaden är att det tar tid att skaffa sig de kunskaper som krävs för att fungera väl på en ny arbetsmarknad. Det kan också vara mer komplicerat för arbetsgivare att bedöma produktiviteten hos en nyanländ invandrare. Båda dessa faktorer gör att det kan vara svårt att finna ett arbete. Allianspartierna har i sina respektive budgetar lagt fram förslag om att arbetsgivaravgiften ska slopas för privata arbetsgivare som anställer personer som befunnit sig långt från arbetsmarknaden under en längre tid. Den föreslagna rättigheten som fått namnet "nystartsjobb" har omfattat långtidsarbetslösa, långtidssjukskrivna, förtidspensionerade och långvarigt socialbidragsberoende utan arbete.

I DN-debattartikeln (2005-05-11) föreslog de borgerliga partiledarna att nystartsjobben även skulle omfatta nyanlända flyktingar och anhöriginvandrare under de tre första åren efter det att uppehållstillstånd har beviljats. Vi moderater föreslår nu, i vår budget för 2006, att nystartsjobben även ska omfatta nyanlända flyktingar som lyckas få ett arbete under asylprocessen och innan uppehållstillstånd har beviljats.

Med lärlingsintroduktion och nystartsjobb får vi en introduktionsperiod på tre år, vilket också är under den perioden då förvärvsfrekvensen bland nyanlända stiger snabbast. Både nystartsjobben och lärlingsintroduktionen innebär

också att kommunernas kostnader för introduktionen av invandrare minskar dramatiskt.

4.3.5 Åtgärder för att minska socialbidragsberoendet

Ett problem i dagens system för mottagandet av nyanlända invandrare är att inkomststödet under introduktionsperioden normalt utgår i form av socialbidrag. Socialbidraget avräknas med 100 % mot ökade inkomster. Så länge hushållets disponibla inkomst vid arbete inte överstiger socialbidraget och eventuella andra bidrag och kostnader förknippade med arbete är vinsten av att arbeta obefintlig.

Det är möjligt för kommunerna, efter att den borgerliga regeringen införde introduktionsersättningen 1992, att ersätta socialbidraget med introduktionsersättning och därmed undvika socialbidragens marginaleffekter (prop. 2004/05:1, bil. 3, s. 25). Både Integrationsverket och Socialstyrelsen rekommenderar kommunerna att ersätta socialbidraget med introduktionsersättningen. Endast 11 % av flyktingarna i de 30 största kommunerna fick dock en ersättning som inte reduceras mot arbetsinkomst enligt en undersökning av Integrationsverket 2003. Detta är en försämring från 1999 då andelen flyktingar som fick introduktionsersättning var över 40 %.

Att få kommuner använder sig av introduktionsersättning beror sannolikt på att det på kort sikt är dyrare att betala ut stöd som inte avräknas mot en eventuell inkomst. På lång sikt är det sannolikt billigare, eftersom fler kan tänkas övergå till arbetsförsörjning då. Enligt en undersökning från Introduktionsverket går över 90 % av det statliga bidraget till kommunerna för flyktingmottagande till att betala försörjningsstöd.⁵ I storstäder, förortskommuner och glesbygd är siffran ännu högre.

Moderaterna har diskuterat olika lösningar för att minska inkomstavräkningen vid arbete för nyanlända invandrare i motion 2004/05:Fi13 med anledning av 2005 års ekonomiska vårproposition. Samtliga alliansens partiledare har dessutom sagt att de vill pröva möjligheten att ta bort inkomstavräkningen (i socialbidraget) för den invandrare som får arbete under introduktionsfasen (DN 2005-05-11).

En tänkbar lösning är att ålägga kommunerna att betala introduktionersättning i stället för socialbidrag. En annan är att staten tar ett större finansieringsansvar utan att gå omvägen via kommunerna. Det skulle kunna ske genom att staten betalar ut stödet direkt till den som har fått uppehållstillstånd. Om en sådan "etableringspeng" – till skillnad från socialbidraget – inte avräknades krona för krona mot inkomst av arbete så skulle marginaleffekterna kunna reduceras drastiskt.

En sådan etableringspeng får naturligtvis inte vara så hög att man kan försörja sig på den. Det viktiga är att den minskar behovet av socialbidrag så att det över huvud taget lönar sig att ta ett arbete på de lönenivåer där man som nyanländ kan tänkas få ett sådant.

⁵ "Räcker ersättningen? Kommunernas kostnader för försörjning av 2000 års flyktingar", rapport från Integrationsverket, 2005.

Fel! Okänt namn på

Om en etableringspeng införs måste kommunerna också få möjlighet att ställa krav på arbete eller annan motprestation under perioden med etableringspeng och kunna reducera ersättningen till personer som inte aktivt söker arbete.

4.3.6 Socialbidrag till arbetsföra endast vid arbetssökande

Socialbidragsberoendet är högt bland utrikes födda. Det finns betydande problem med socialbidragen, framför allt att de skapar höga marginaleffekter särskilt i familjer med många barn.

På Jobbcentrum, som är en del av stadsdelsförvaltningen, i Skärholmen har man prövat ett alternativt sätt att arbeta för att få socialbidragstagare i arbete. Det finns ingen utvärdering som visar att modellen varit mer framgångsrik än de arbetssätt som används inom andra delar av socialförvaltningen. Jobbcentrum uppger emellertid att 70 % av de sökande fått någon form av arbete efter 18 månader. På Jobbcentrum kräver man en motprestation för att få socialbidrag, dels i form av närvaro på centret, under tre timmar per dag då tiden bland annat ägnas åt att söka jobb, dels genom att man faktiskt söker alla möjliga jobb.

Vi anser att alla socialkontor bör ställa krav på motprestation från arbetsföra personer som söker ekonomiskt bistånd. Det ska naturligtvis gälla oavsett nationalitet och ursprung, dvs. även infödda svenskar.

Vi anser även att socialkontoren och arbetsförmedlingarna bör samordna sitt arbete bättre. Det kan t.ex. gälla att socialkontoret får uppgifter direkt från arbetsförmedlingen över om arbetsföra personer verkligen söker arbete eller inte. Om så inte är fallet kan socialbidraget stängas av direkt redan nu med nuvarande omfattning av socialtjänstlagen. Vi föreslår därför att arbetsförmedlingen får skyldighet att rapportera till socialtjänsten huruvida klienter som söker socialbidrag verkligen står till arbetsmarknadens förfogande.

Vi moderater anser, liksom tidigare, att riksnormen för socialbidrag skall avskaffas. Detta gör det möjligt för kommunerna att anpassa nivån på bidraget till det kostnadsläge och andra förutsättningar som råder i kommunen.

4.3.7 Stärk egenmakten

Vi är övertygade om att utanförskapet bara kan brytas inifrån, genom framväxten av en egenmaktsrörelse i utanförskapets Sverige. Den solidariska skattefinansieringen ska vara ett instrument i människornas egen kamp för ett självständigt liv. Därför föreslår vi att välfärdstjänsterna och de insatser som görs i kampen mot utanförskapet ska organiseras på ett sätt som präglas av stor valfrihet. Utgångspunkten ska vara att de offentliga medlen ska följa den enskildes val. Samtidigt vill vi uppmuntra till konkurrens och nyetablering inom den sociala och arbetsmarknadsrelaterade servicesektorn. Det ska i princip råda fri etableringsrätt inom dessa områden.

Vi vill också stärka den ideella sektorn och utveckla dess roll i samhället. Den kan spela en avgörande roll för att öka integrationen och skapa möten människor emellan. Därför måste kraft läggas på att finna och undanröja de

hinder som motverkar att den ideella sektorn kan nå sin potential. Ett vitalt föreningsliv spelar en avgörande roll i kampen mot utanförskapet.

I Sverige får varken privatpersoner eller företag göra avdrag för gåvor och donationer till ideella föreningar. Sverige kan inte hoppas på en växande ideell sektor utan att vi från lagstiftarnas sida skapar möjligheter för ett ökat engagemang och ett ökat givande. Vi vill se över möjligheterna att stärka de ideella organisationerna genom att införa en avdragsrätt för gåvor.

4.3.8 Öka konkurrensen i välfärdsproduktionen

Det kan i dag förekomma att arbetsgivare diskriminerar utrikes födda för att de själva hellre arbetar tillsammans med svenskar eller för att de tror att kunder har fördomar mot invandrare. Att sådana värderingar kommer till uttryck i en omfattande diskriminering kan knappast vara förenligt med en väl fungerande marknadsekonomi. Företag som diskriminerar skulle sannolikt ha en avgörande nackdel på en fri konkurrensmarknad. Det finns emellertid betydande inskränkningar av konkurrensen i Sverige. Det finns också forskning som tyder på att diskriminering är mer förekommande i branscher och sektorer där konkurrensen är inskränkt.

En viktig inskränkning i den fria konkurrensen är att välfärdstjänster i Sverige i huvudsak produceras inom den offentliga sektorn. Att offentliga arbetsgivare inte, trots högt ställda ambitioner, förefaller vara ett föredöme när det gäller integration av utrikes födda kan bero på att de inte är lika pressade av konkurrensen att producera högsta möjliga kvalitet till lägsta möjliga kostnad. En ökad valfrihet inom välfärden ökar möjligheterna att etablera fler företag och därmed öka konkurrensen. Det kan också finnas andra branscher, t.ex. byggsektorn, där ökad konkurrens kan bidra till minskad diskriminering. Därför finns det skäl att anta att vårt omfattande program för att stärka konkurrensen kommer att motverka etnisk diskriminering.

4.3.9 Ökat nyföretagande i utsatta områden

Ett sätt att underlätta integration och motverka diskriminering är att underlätta nyetablering av företag. Om det finns en outnyttjad potential bland utrikes födda borde företagare som inte vill diskriminera ha möjligheter att vinna konkurrensfördelar. Det kan t.ex. ske genom att invandrare själva startar företag. Historiskt sätt har det också varit vanligt att företagare anställer personer med samma etniska ursprung.

Vi moderater har ett brett program för att förbättra företagsklimatet i Sverige där avskaffad förmögenhetskatt, reformerad beskattning för fåmansbolag och minskad regelbörda är några viktiga åtgärder. Även förslaget att införa avdrag för hushållstjänster kommer att bidra till att fler nya företag skapas.

Vi överväger även åtgärder som specifikt syftar till att underlätta nyföretagandet i socialt utsatta bostadsområden.

Ett sätt skulle vara att inrätta s.k. solidaritetsbanker för att underlätta finansieringen av nyföretagande i utsatta områden. Verksamheten kan t.ex. bedrivas i stiftelser, och ett sätt att frigöra kapital är att använda privatiseringsintäkter för att finansiera integrationsarbetet. Stiftelserna skulle t.ex. kunna

Fel! Okänt namn på

kanalisera lån till lokala företag inom barnomsorg, vård eller annan näringsverksamhet. Lånen ska naturligtvis betalas med ränta, i likhet med lån som tas i vilken kommersiell bank som helst. Poängen är att solidaritetsbanken ska tillhandahålla kreditbedömare som är specialister på just de projekt som är aktuella och som inte diskriminerar invandrare.

4.3.10 Anonymisera rekryteringsprocessen i offentlig sektor

En orsak till att utrikes födda diskrimineras på den svenska arbetsmarknaden är anställningsförfarandet. Studier visar att subjektiva faktorer spelar stor roll i anställningsprocessen. Flertalet personalansvariga väger in svårbedömda faktorer som personkemi, personlighet och samarbetsförmåga vid anställningsbeslut (Integrationsverket 2004). Risken är att det medför att någon som uppfattas som annorlunda väljs bort.

En tänkbar väg att minska detta problem är att tillåta ett särskilt anonymiserat anställningsförfarande hos företag och myndigheter.

En anonymiserad rekryteringsprocess hjälper en individ som söker arbete och som riskerar att bli diskriminerad, endast till det första intervjutillfället. Så långt kommen riskerar personen att bli utsatt för ny diskriminering. Vi anser det viktigt att särskilt den offentliga sektorn använder sig av rekryteringsprocesser som är icke-diskriminerande. Equal-projektet Fair som bekostas av Europeiska socialfonden och Integrationsverket och som syftar till att utveckla sådana icke-diskriminerande rekryteringsprocesser är därför mycket intressant.

4.3.11 Förstärk diskrimineringslagstiftningen

Även om ett större inslag av marknadsekonomi samt olika riktade åtgärder sannolikt skulle bidra till minskad diskriminering så räcker det inte. Det måste även finnas en bra lagstiftning att luta sig mot som gör det möjligt att vidta straffåtgärder vid diskriminering.

Den nuvarande diskrimineringslagstiftningen är djupt otillfredsställande. Den utgörs i dag av en lång rad delvis parallella och överlappande lagar mot diskriminering. Steg för steg har lagstiftningen blivit alltmer komplicerad, oöverskådlig och svårtolkad. Den består av en blandning av civilrättsliga och straffrättsliga lagar med delvis skiftande diskrimineringsgrunder och olika räckvidd.

Detta medför att människors och organisationers kännedom och kunskap om lagstiftning mot diskriminering är för dålig. Särskilt när det gäller den arbetsrättsliga dimensionen är det svårt, inte minst för småföretag, att få en samlad bild över lagstiftningen.

Tillsyn, uppföljning och utvärdering är svår att genomföra på ett tillfredsställande sätt med nuvarande ordning. Begreppet tillsyn användes för några år sedan i mer än femhundra olika lagar. Därtill fanns bestämmelser om tillsyn i ett betydande antal förordningar och föreskrifter. Till följd av att det är många myndigheter som skall följa upp och bevaka diskrimineringsfrågorna blir effektiviteten lidande.

Fel! Okänt namn på

Riksdagen kan inte lagstifta bort människors fördomar, men vi utesluter trots detta inte att det kan behövas en viss skärpning i delar av diskrimineringslagstiftningen. Därför vill vi att skadeståndsbeloppen vid arbetsmarknadsrelaterad diskriminering och annan diskriminering i offentliga eller privata verksamheter, såsom restaurangnäringen och bostadsföretag, ska skärpas. Vi vill också göra förändringar så att det blir lättare för enskilda att driva diskrimineringsfall i domstol.

Däruöver vill vi skapa en tydlig, sammanhållen och enhetlig lagstiftning gällande diskriminering. I likhet med ett antal tidigare berörda remissinstanser förordar vi en enda lag med förbud mot diskriminering inom alla samhällsområden.

All diskriminering kan och skall behandlas på samma sätt av lagstiftaren. Det finns inget hållbart motiv att dela upp lagstiftning gällande diskriminering i olika kategorier och därmed märka ut människor beroende på av vilket skäl de blivit diskriminerade. All diskriminering oavsett motiv är lika avskyvärd.

En sammanhållen, tydlig och enhetlig lagstiftning rörande diskriminering skall genomföras så snart det är praktiskt möjligt. Det sänder en tydlig signal till alla berörda att all diskriminering oavsett om det handlar om kön, ras, religion, ålder, funktionshinder eller sexuell läggning ses som lika allvarlig från lagstiftarens sida.

Vi föreslår vidare att de fyra ombudsmännen mot diskriminering slås samman till en gemensam myndighet. Den nya myndigheten skall även fortsättningsvis ha i uppdrag att utöva tillsyn över diskriminering i arbetslivet.

Stockholm den 4 oktober 2005

Fredrik Reinfeldt (m)

Mikael Odenberg (m)

Per Westerberg (m)

Gunilla Carlsson i Tyresö (m)

Lennart Hedquist (m)

Tomas Högström (m)

Marietta de Pourbaix-Lundin (m)

Beatrice Ask (m)

Per Bill (m)

Catharina Elmsäter-Svärd (m)

Cristina Husmark Pehrsson (m)

Göran Lenmarker (m)

Sten Tolgfors (m)